

NÄCKROSDJUREN

*-Ett utforskande mönsterprojekt om
metoder och formspråk*

Emma Öfverberg

Högskolan för design och konsthantverk,
Göteborgs Universitet
Göteborg
Vårtermin, 2013
Examensprojekt 15 hp,
Konstnärligt kandidatprogram i design 180 hp
Handledare: Lotta Kvist
Bedömare: Eva Dahlin
Opponent: Karolina Kroon

ABSTRACT

The lily pad creatures arose out of my childhood memories of nature. This project has been an ongoing investigation of a workprocess as well as an exploration of my own sense of artistic idiom. I wanted to develop my knowledge in pattern design and focus on the artistic expression. I want the pattern to invite participation in storytelling in the same way that nature has inspired me.

Keywords

pattern, storytelling, nature, method, textile, draw

FÖRORD

Jag vill framföra ett tack till mina klasskamrater och min handledare för stöd och goda råd under detta examensarbete.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING

Bakgrund, s. 5

Mål, s. 5

Syfte, s. 5

Frågeställningar, s. 6

Avgränsningar, s. 6

GENOMFÖRANDE

Inspiration & utgångspunkt, s. 7

Metod, s. 9

Idé & skissarbete - bilder, s. 11

RESULTAT & SLUTSATSER

Resultat, s. 12

Reflektion & Slutsatser, s. 16

KÄLLOR, s. 18

BAKGRUND

Jag har under mina år här på HDK intresserat mig alltmer för mönster och ville fördjupa mig inom detta område. Under det utforskande projektet i årskurs två försökte jag finna en metod för att ta mig an nya projekt på ett mer tillfredsställande sätt, samt hitta en metod för att ta vara på tiden på ett mer effektivt sätt. Jag kom då fram till att teckning var ett bra redskap för mig. Genom teckning genererade jag fler idéer och jag kom igång mycket snabbare med arbetet. Detta var en metod som jag använde mig av i de kommande projekten och även något som jag ville använda mig av i mitt examensarbete.

Jag ville att mitt examensarbete skulle fungera som en form av förlängning av mitt utforskande projekt. Jag ville använda mig av teckning i mina mönster samt försöka utveckla mitt formspråk. Jag hade i tidigare projekt använt mig av berättandet när jag har skapat mönster. Jag tycker att en berättelse tillför något och kan ge uttrycket i mönstret mer liv.

MÅL

Mitt examensarbete har fungerat som en pågående undersökning av en arbetsprocess samt ett utforskande av formspråk. Jag hade som mål att ta fram mönster där jag fokuserade på det konstnärliga uttrycket. Jag ville till stor del teckna och använda pennan och handen som verktyg, men ville även utforska andra metoder. Då jag gärna tecknar detaljrikt och naturtroget så ville jag undersöka om det gick att få ihop motiven till ett sammanhängande mönster. Jag ville utgå ifrån någon form av berättelse, då jag tycker att en berättelse kan ge en produkt mer "själ och liv", men framförallt så ger berättelsen mig en ingång till mitt arbete samt är något som jag kan förhålla mig till. Naturen är för mig en återkommande inspirationskälla och kom att fungera som ett övergripande tema för mitt examensarbete.

Jag hade som mål att utveckla mitt sätt att skapa mönster samt utveckla mina kunskaper kring mönsterrapportering.

SYFTE

Jag ville utveckla mina kunskaper inom mönsterformgivning, samt fokusera på det konstnärliga uttrycket. Syftet med mitt arbete var att få större kunskap kring mönster och mönsterrapportering, samt hur en teknik kan påverka uttrycket i mönstret. Jag gillar det handgjorda uttrycket som pennan ger och ville att det skulle synas i mina mönster.

FRÅGESTÄLLNINGAR

Vilka historier kommer mönstret berätta?

Vilket uttryck vill jag ha i mina mönster?

Hur skapar jag en bra mönsterrapport för mina mönster?

AVGRÄNSNINGAR

Mönstrets innehåll kontra antalet mönster bör avspegla arbetets längd. I mitt examensarbete ville jag fokusera på att utveckla och utforska mitt formspråk, snarare än att fokusera på produktion och marknad. Jag förhöll mig dock till industrins traditionella mått på mönsterrapporter samt att jag hade produktionens begränsningar i åtanke. De mönster jag hade tänkt ta fram behövde ej gå under samma tema, men jag såg gärna att de har en röd tråd som koplade dem samman. Till redovisningen avsedde jag att visa upp mina mönster på utskrifter från plottern. Detta för att få mer tid för utforskande och framtagande av mönster innan redovisningen. Till examensutställningen avser jag att ta fram eventuella textilier, tapeter på ett mer representativt sätt anpassat för utställning. Examensarbetet var ett ganska tidspressat projekt och jag ville inte ta tid från mitt utforskande arbete för att hinna tillverka produkter färdiga för utställning. Jag såg det enbart som en bonus om jag skulle hinna mer än planerad målsättning.

GENOMFÖRANDE

Utgångspunkt - Inspiration

Naturen är för mig en återkommande inspirationskälla liksom för så många andra. Jag hade redan innan examensarbetets början bestämt mig för att naturen skulle ha en betydande del i mitt arbete. Tanken var att göra två mönster, en för tapet och en för textil. Ett kompispar som spelade mot varandra, där inspirationen var hämtad från naturens skönhet och vilda mystik och alla mikrovärldar som existerar där.

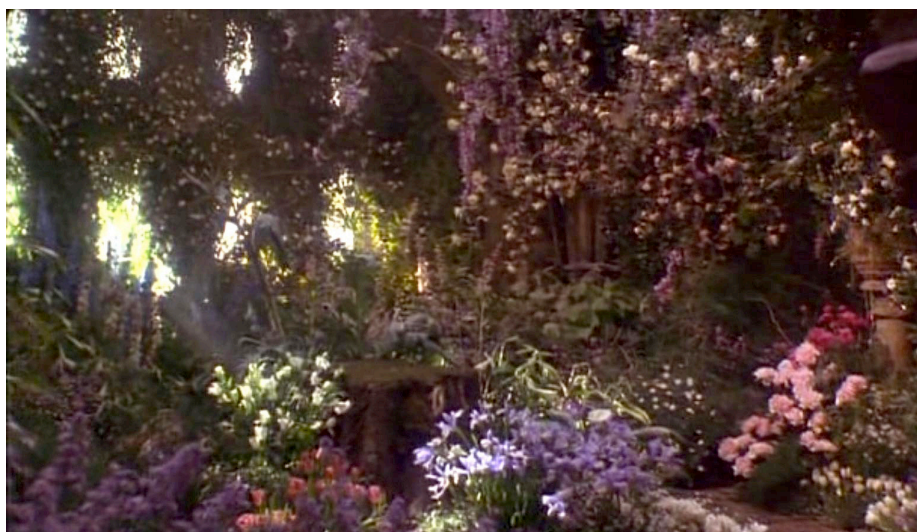
En av idéerna jag hade i ett tidigt skede var två stycken mönster som var sammanlänkade. Det ena mönstret var en ut-zoomning av naturen föreställande ett landskap med berg, skog och en rinnande bäck. Det andra mönstret var en in-zoomning av naturen och skulle kunna tänkas vara ett utsnitt ur det andra mönstret. Den sistnämnda mönsteridén kom att bli min slutprodukt.

*Till en vild och evig längtan föddes vi av mödrar bleka,
ur bekymrens födselvända steg vårt första jämmerljud.
Slängdes vi på berg och slätter för att tumla om och leka,
och vi lekte älg och lejon, fjäril, tiggare och gud!*
(Andersson, 2006, s.6)

Jag valde ut dikten *Omkring tiggarn från Luossa*, ur Dan Anderssons diktsamling *Svarta ballader*, som utgångspunkt då jag kände att jag behövde knyta an mitt tema till något. Dan Anderssons dikter har en stark anknytning till naturen. Jag ville använda mig av diktens berättande som utgångspunkt och inspiration, och inte som en direkt tolkning av dess handling. Man kan säga att dikten fungerade som en slags startpunkt.

Känslan som jag fick av naturen när jag läste Dan Anderssons dikter påminde mig om en känsla jag brukade få som barn när jag lekte vid en bäck som låg i nära anslutning till området där jag bodde. Jag brukade vara nere vid bäcken som ringlade igenom en skogsglänta. Med min fantasi hittade jag på berättelser och nya världar, och under ormbunkens blad skapade jag historier om djuren och växtligheten därunder.

Samma känsla fick jag av en favoritfilm jag hade som barn som heter *Den hemlighetsfulla trädgården*. Den handlar om en flicka, Mary, som blir föräldralös och tvingas flytta från Indien till sin morbror i England. Väl där hittar hon en undangömd trädgård. Den är speciell och får henne att glömma sorger och får vänskaper att blomma. Filmen inspirerade mig då jag fann det rogivande att vara i naturen och leka, precis som Mary i *Den hemlighetsfulla trädgården*. I denna trädgård skapade hon sin egen värld, som i början bara var för henne. Detta tilltalade mig eftersom jag själv var en dagdrömmare som gillade att leka i naturen med blommor och djur omkring mig. Djuren i filmen är nästan tama och hoppar runt dem. Trädgården i filmen är barnens hemlighet.

The Secret Garden (1993) Regisserad av Agnieszka Holland. Warner Bros. Pictures, Burbank (video: DVD)

Tillsammans beskriver dessa tre skilda saker en känsla som jag tror att många kan relatera till. En slags natur- och skogsmystik och sambandet mellan det vackra och fridfulla mot det vilda och farliga i naturen. Men också det mystiska och oförklarliga.

METODER

Under arbetes gång har jag utforskat tre nya sätt att arbeta på som vanligtvis inte tillhör min vanliga arbetsprocess.

1. Utgångspunkt & Workshop

Jag utgick från en dikt som jag sedan skrev ut på papper. Jag styckade upp dikten i mindre delar för att inte låsa mig vid ursprungsformatet, och klippte isär till smala remsor. Sedan använde jag remsorna som en del av en workshop som jag hade med mig själv, där jag valde en av remsorna som jag läste snabbt för mig själv. Jag tecknade sedan snabbt ner det första jag tänkte på eller den känslan jag fick när jag läste textstycket och gjorde så till varje textremsa jag hade. Nu hade jag samlat på mig ett gäng med bilder som beskrev känslan som jag fick vid varje text och jag hade nu gjort om utgångsdikten till min egen tolkning. Jag ville ha en utomstående inspirationskälla och då föll det sig naturligt att utgå ifrån någon annans text och sedan tolka den texten i bild. Jag har utgått från texter i tidigare projekt och använt mig av mindre delar från dem för att inte låsa mig vid textens hela innehåll. Jag ville plocka de delar som inspirerade mig.

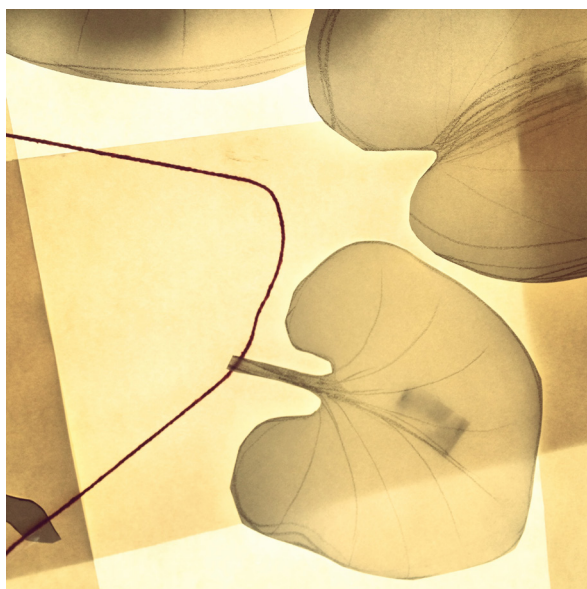
2. Hitta en rörelsestruktur

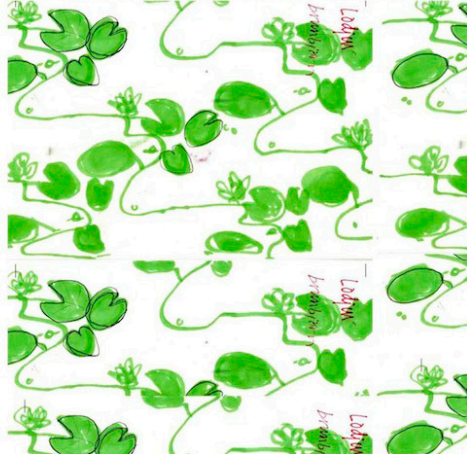
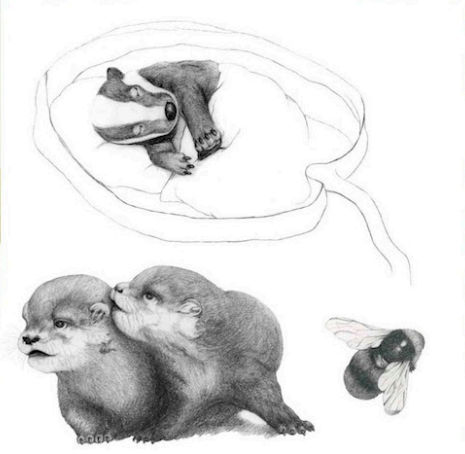
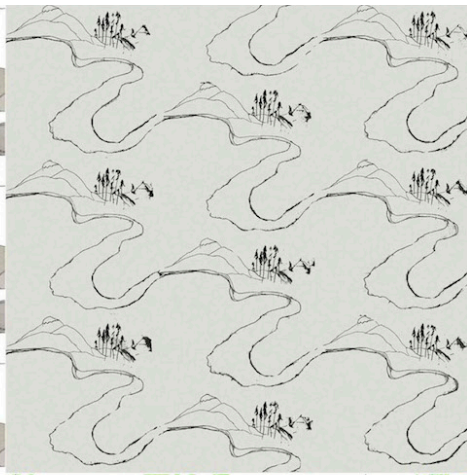
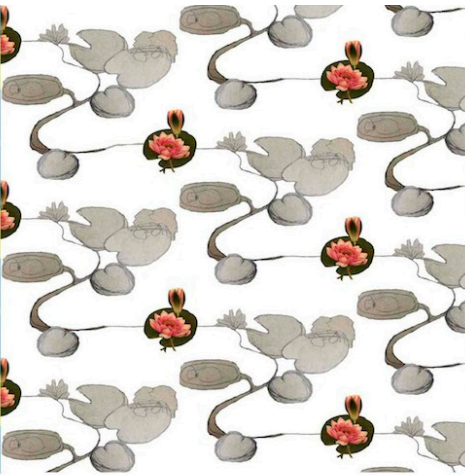
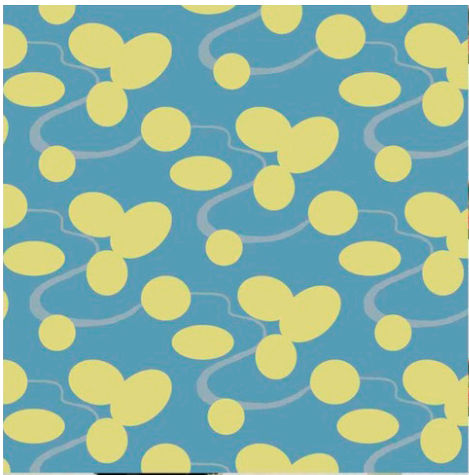
Jag tecknade upp en kvadrat och skissade snabbt upp min idé om ett landskap med en rinnande bäck. Jag ville att mönstret skulle få ett bra flöde och en fin rörelse som påminde om ett berättande. När skissen var klar så fotade jag av den från ovan med min mobilkamera och skickade över den till datorn med detsamma. Väl inne i datorn rapporterade jag upp bilden med halv-försatt rapportering i Photoshop och på mindre än fem minuter så hade jag ett första utkast för ett mönster. Detta var ett väldigt effektivt sätt för mig att arbeta på och det är något som jag kommer använda mig av när jag jobbar med mönster i framtiden. Nu hade jag en struktur och något att fylla med mina illustrationer.

3. Jobbade i skala 1:1

I slutskedet av projektet kände jag ett stort behov av att se mitt mönster i verklig skala. Skisserna jag hade sedan innan var i skala 1:20 och det var svårt att se hur mönstrets komponenter skulle te sig i verklig skala. Jag hade även stort behov av att se hur jag skulle teckna bladen med dess olika riktningar.

Jag började med att tejpa samman pappersark så att de bildade en kvadrat i storlek 64x64 cm, vilken är min rapports storlek i skala 1:1. En tjockare tråd fick fungera som stjälk, vilken jag tejpad upp rörelsen jag ville åt på arket. De delar jag hade klara sedan innan gjorde jag kopior på för att sedan klippa ut formen på och tejpa upp på rätt ställe på rapportarket. Här hade jag en bra grund för att sedan kunna testa mig fram med resterande delar. Jag fann det svårt att hitta rätt riktningar på bladen, men tack vare detta sätt att arbeta på kunde jag snabbt skissa fram och klippa ut olika former tills jag hittade rätt. Dessa lösa delar kunde jag sedan använda som förlagor för de slutgiltiga illustrationerna.

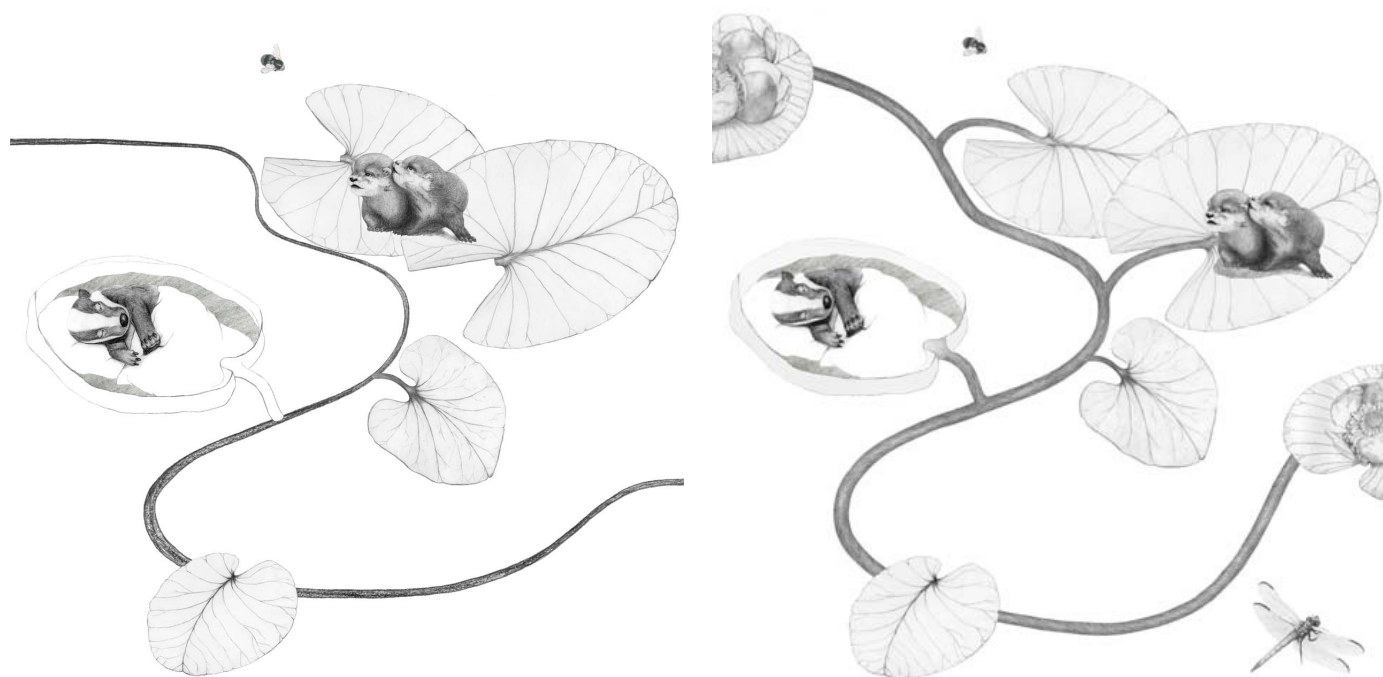

RESULTAT

Mitt examensarbete resulterade i mönstret *Näckrosdjuren* och är tänkt som ett digitaltryckt mönster för textil. Mönstret är helt gjort i blyerts och den lätt tonade färgen på bladen kom till från strukturen och färgen på pappret jag tecknade på. Jag valde att skriva ut min textil på en digital textilprinter och valde ett vitt poplin-tyg, ett bomullstyg som är tätt vävt. Jag ville skriva ut på ett tätt bomullstyg så att de fina blyertslinjerna kunde komma fram bättre.

Jag valde att ändra storleken på min mönsterrapport från 64x64 cm till 32x32 cm då jag fann den förstnämnda alldeles för stor. Jag hade en känsla av att rapporten behövde vara stor för att man skulle kunna ta del av alla detaljer i illustrationerna, men det fungerade minst lika bra i halverad skala. Detta gjorde att jag kunde upprepa mönsterrapporten fler gånger i och med att min rapport blev mindre. Om rapporten skulle varit 64x64 cm hade den endast kunnat upprepas ca 2,5 gång på grund av att textilbredden är 150 cm, vilket kändes tråkigt då man inte fick uppleva rörelsen i mönstret lika bra.

Jag valde att teckna om några delar i mitt mönster då jag fann att riktningarna och rörelserna på stjälken påverkade bladens riktning på negativt sätt. Jag gjorde stjälken tjockare och gav den ett tvinnat utseende för att förstärka formen. Jag tecknade även om bladens stjälkar och ändrade dem från raka till mer böjda former, eftersom de raka stjälkarna förstärkte den vågräta och raka rörelsen som fanns i det gamla mönsterrapportsutkastet. Jag ville åt en mer vågig känsla.

Stjälken har en nedåtgående riktning från vänster till höger, medan bladen väger upp med en uppåtgående riktning från vänster till höger. Riktningen och placeringen av bladen framkallar en känsla av lite olika nivåer. Jag ville få en realistisk känsla i motiven, samtidigt som jag ville ha riktningar som inte riktigt stämde. Ögat är såpass bra på att upptäcka något som inte riktigt stämmer, så för att motverka detta har jag överdrivit de felaktiga riktningarna. Det ska skava lite grann, utan att störa ögat för mycket. För att få lite mer liv och bryta riktningarna i mönstret valde jag att spegelvända varannan trollslända så att de flyger åt både vänster och höger, detta för att försöka aktivera mellanrummen som jag lämnat tomma.

TEKNISKA LÖSNINGAR

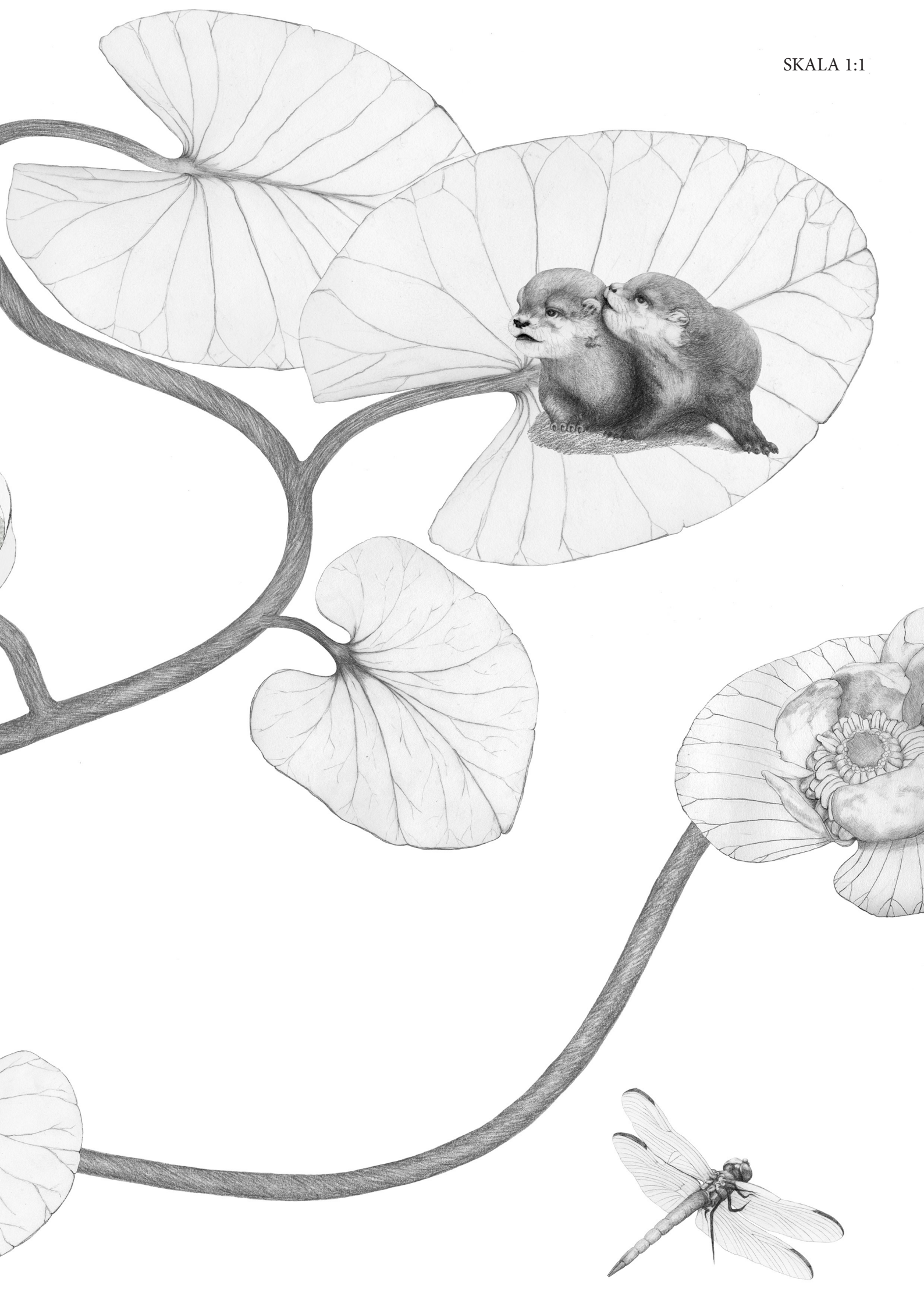
Teknik: digitaltryck

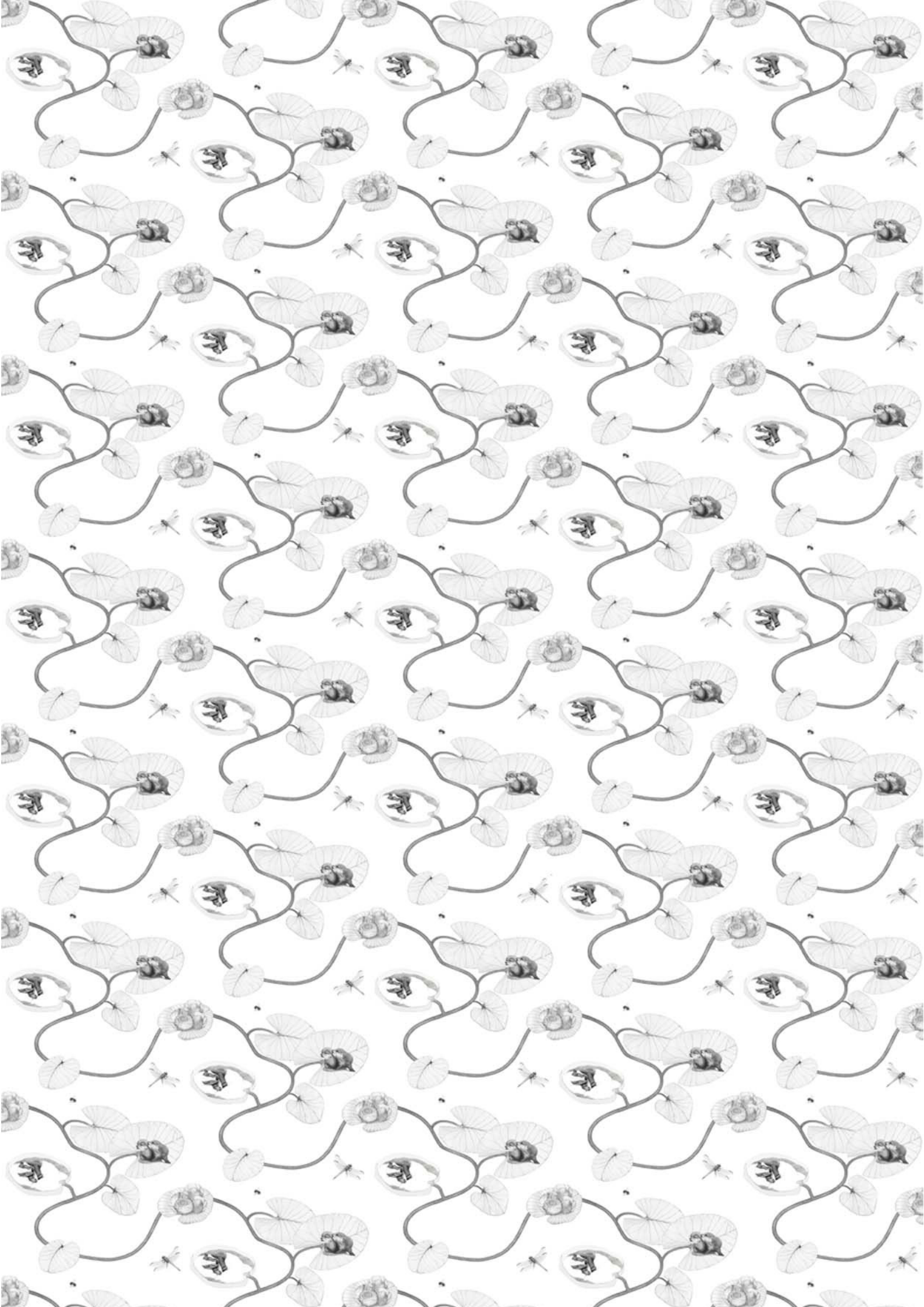
Rapport: halv-försatt

Rapportmått: 32 x 32 cm

Textil: Poplin

Textilbredd: 150 cm

REFLEKTION OCH SLUTSATSER

Vilka historier kommer mönstret berätta?

Näckrosdjuren föddes ur känslan jag fick när jag tänkte tillbaka på min barndoms upplevelser i naturen. På samma sätt som naturen inspirerade mig, vill jag att innehållet skall inbjuda till berättelser. Jag vill att mönstret skall förmedla en spännande, mystisk och lustig bild av naturen, där djuren ibland har mänskliga drag. Varelserna interagerar på olika sätt i olika konstellationer beroende på vilken del av mönstret man tittar på. Men jag vill också att innehållet i mitt mönster skall berätta berättelser där betraktaren skapar sitt eget innehåll, med hjälp av hur motiven i mönstret interagerar med varandra.

Vilket uttryck vill jag ha i mina mönster?

Jag ville att det konstnärliga uttrycket och det detaljrika teckningsättet jag använder mig av skulle få ta stor plats i mitt examensarbete och därför lade jag vikten på blyertsteckningen. Anledningen till att färgen uteblev var av tidsbrist. Någonstans under projektet gång så föll färgen bort, och jag kände svårighet att lägga på den i efterhand, då den hade varit nödvändig att integrera med blyertsteckningen redan från början för att kunna samspela på ett bra och harmoniskt sätt. När jag upptäckte detta så hade jag kommit såpass långt in i projektet att jag inte riktigt kunde hitta någon bra balans mellan blyerts och färg. Jag testade att måla med gouache men fick inte riktigt till det jag ville åt. Om jag hade färglagt mönstret så hade jag valt att färglägga det med samma uttryck som gamla handkoloretrade fotografier, det vill säga väldigt svagt färglagda. Att färglägga i datorn kändes svårt, då färgen oftast lägger sig som platta ytor gentemot mina blyertsteckningar.

Hur skapar jag en bra mönsterrapport för mina mönster?

Arbetsättet jag använt mig av vid framtagande av mönster under tidigare projekt har inneburit att jag först tecknat motiven utan att jag hade någon tydlig bild av hur mina mönster skulle komma att se ut. Jag har känt ett slags motstånd mot detta sätt att arbeta då jag upplevt svårighet i att få ihop motiven på ett bra sätt. Jag utforskade i detta projekt nya arbetsmetoder för att hitta ett nytt arbetsätt. Jag valde i ett tidigt skede att skissa fram en struktur för rörelsen i mönstret och anpassade rapporten så att, i detta fall stjärken, kunde fortsätta oavbrutet med hjälp av halv-försatt rapportering.

VARFÖR DJUR?

Jag utgick från en känsla som jag fick när jag hämtade inspiration från min barndom, filmen *Den hemlighetsfulla trädgården* samt delen ur *Omkring tiggarn från Loussa*. När jag läste Dan Anderssons dikt *Omkring tiggarn från Loussa* från diktsamlingen *Svarta ballader*, så fanns det en del som jag fastnade för lite extra.

*Till en vild och evig längtan föddes vi av mödrar bleka,
ur bekymrens födelsvånda steg vårt första jämmerljud.
Slängdes vi på berg och slätter för att tumla om och leka,
och vi lekte älg och lejon, fjäril, tiggare och gud!*
(Andersson, 2006, s.6)

Här kände jag att jag på något sätt ville ta vara på naturen och djuren i textdelen och dessa ord inspirerade mig. Jag tolkade det som att det handlade om våran första tid på jorden, och om någon som var nyfödd. Jag valde att tolka människorna i texten som djur istället och jag tänkte att det kunde vara så att djuren fick klä ut sig och spela andra roller när dom exempelvis lekte älg, lejon, fjäril, tiggare och gud.

Jag ville dock inte göra en direkttolkning och kopiera texten rakt av, utan valde att göra min egen tolkning. Filmen *Den hemlighetsfulla trädgården* fick mig att vilja teckna djur, jag ville blanda djur och natur med någon form av mystik. Jag ville teckna djurens ungar och placera dem på en annorlunda plats för att skapa denna mystik. Jag ville placera dem på en plats där de kanske normalt inte befinner sig och att hela situationen bidrar till någon form av mystik och undran. Hur hamnade de där? Varför sover grävlingen på ett näckrosblad? Vart skall de någonstans? Jag ville att mitt mönster skulle väcka frågor, ett undrande, som nödvändigtvis inte behövde besvaras, utan där betraktaren kunde få väva ihop sin egen fortsättning på vad som skulle hända härnäst. Jag ville aktivera betraktarens fantasi!

MÖNSTERKUNSKAP

Jag har under detta projekt tittat mer på mönster och dess uppbyggnad och förstår svårigheten i att få ihop ett välfungerande mönster. Det kan vara små justeringar som gör skillnad mellan att ett mönster fungerar eller ej. Syftet med projektet var att utveckla mina kunskaper inom mönster och mönsterformgivning, och det tycker jag att jag har gjort. Genom att ta fram ett mönster som växte för varje rapportering, så fick jag lära mig mer tekniska delar om hur jag skulle tänka och vart varje del av mönstret skulle placeras i rapporten för att sedan hamna rätt i det upprepade mönstret. Detta var väldigt lärorikt. Det tar ett tag innan man förstår hur man skall tänka, men när man väl har lärt sig att läsa mönster och sedan kunna skapa dem på egen hand så är det lättare att förstå hur man skall tänka när man skall skapa mer tekniskt avancerade mönster i framtiden.

KÄLLFÖRTECKNING

Andersson, Dan (2006). Svarta ballader: dikter. [Ny utg.]
Stockholm: Odyssé